

244

Emlékezés Zsigmondy Vilmosra

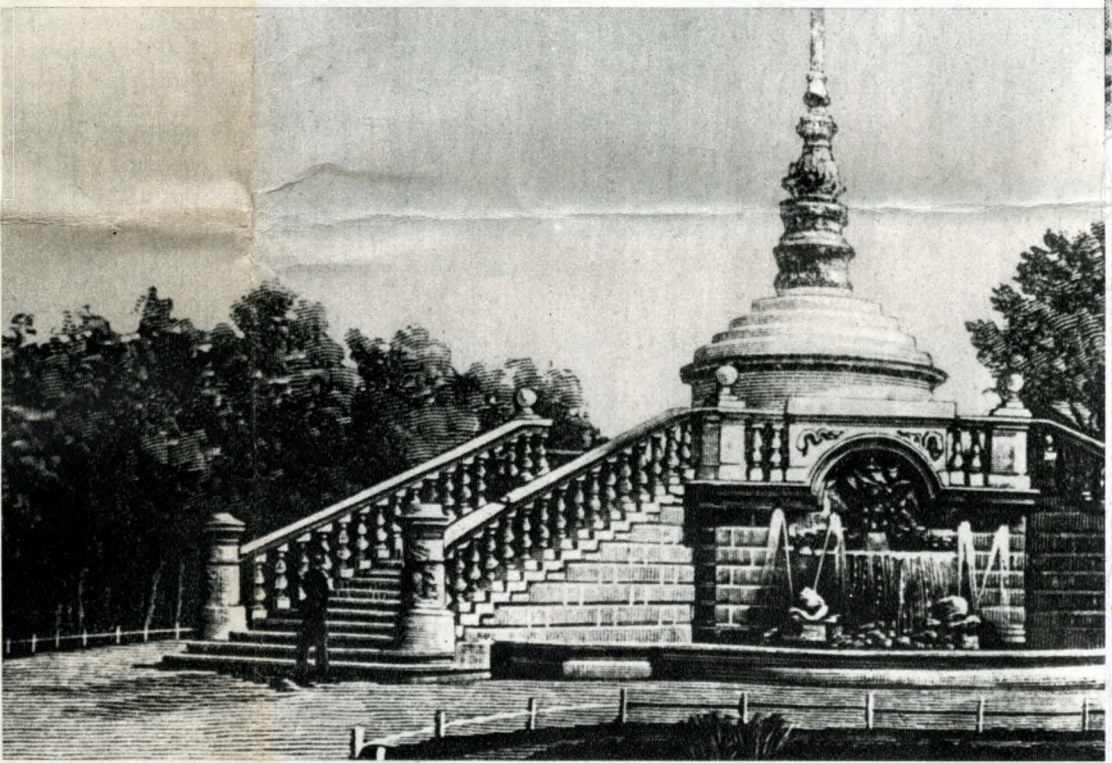
Hazánk különböző részein — Komáromtól Szegedig, a Vas megyei Büktől Debrecenig — ma már a mélyfúrású artézi kutak ontják a hévizet: a gyógyítás eszközét és a hőgazdálkodás felbecsülhetetlen energiáját. Azt a kiváló magyar kútfúró mérnököt viszont, akinek mindezek megvalósítását és meghonosítását köszönhetjük, már kevesen ismerik. Pedig legnagyobb műszaki alkotásaival mindnyájan találkozunk fővárosunkban, ha a Margitszigeten vagy a Városligetben járunk.

A mélyfúrású technika magyar úttörője

Zsigmondy Vilmos bányamérnök a magyar bányászat és földtan egyik legnagyobb fejlesztője, a mélyfúrású technika magyar úttörője, a hazai artézikut-fúrás és hévízfeltárás atyja. Mellszobra ott áll a Széchenyi gyógy- és strandfürdő előtt, melynek éltető elemét, a 74 fokos termálvizet az ő zsenialitása hozta a felszínre közel 100 esztendővel ezelőtt (1878).

Ez a vízfúrás — mely a maga idejében Európa legmélyebb fúrása volt (971 m) — Zsigmondy legnagyobb műve. Létrehozása abban az időben világviszonylatban is páratlan teljesítmény volt. Ez a helyes földtani felismerésen alapuló, kiváló műszaki érzékkel és tudással végrehajtott mérnöki vállalkozás fémjelzi alkotója szellemi nagyságát: ihlet és elszántság kellett ahhoz, hogy az 1868-ban elkezdett fúrású munkálatokat támadások, gúnyolódások közepette véghezvigye, és 1878-ban befejezhesse.

A kút felett egy Ybl Miklós által tervezett „gloriettet” építettek, ezt a millenniumi emlékmű felállítására miatt 1898-ban áthelyezték a Széchenyi-kilátóhoz. Ma a Hősök terén emléktábla jelzi a kút helyét, az Árpád szo-

A Gloriette, a Városligeti 1. sz. artézi kúttal

bor és az Ismeretlen katona síremléke között.

Zsigmondy másik nagy műve a margitszigeti 1. sz. kút: a Margit-forrás, a szigeti vizesés mellett. Ez látja el meleg vízzel a Palatinus strandot, a Nemzeti sportuszodát, a Nagyszállót, úgyszintén a vizesést a halastóval együtt — a későbbi lefúrt 3. sz. artézi kúttal —, és ez táplálta annakidején az 1962-ben lebontott Margit gyógyfürdőt.

Már 1866-ban megfúrta Harkányfürdő első hévizes kútját. Ezzel a fúrással kezdte meg áldásos úttörő tevékenységét, mely lehetőséget nyújtott az első európai hírű gyógyfürdő létesítésére.

Az első hévizes és artézi kutak

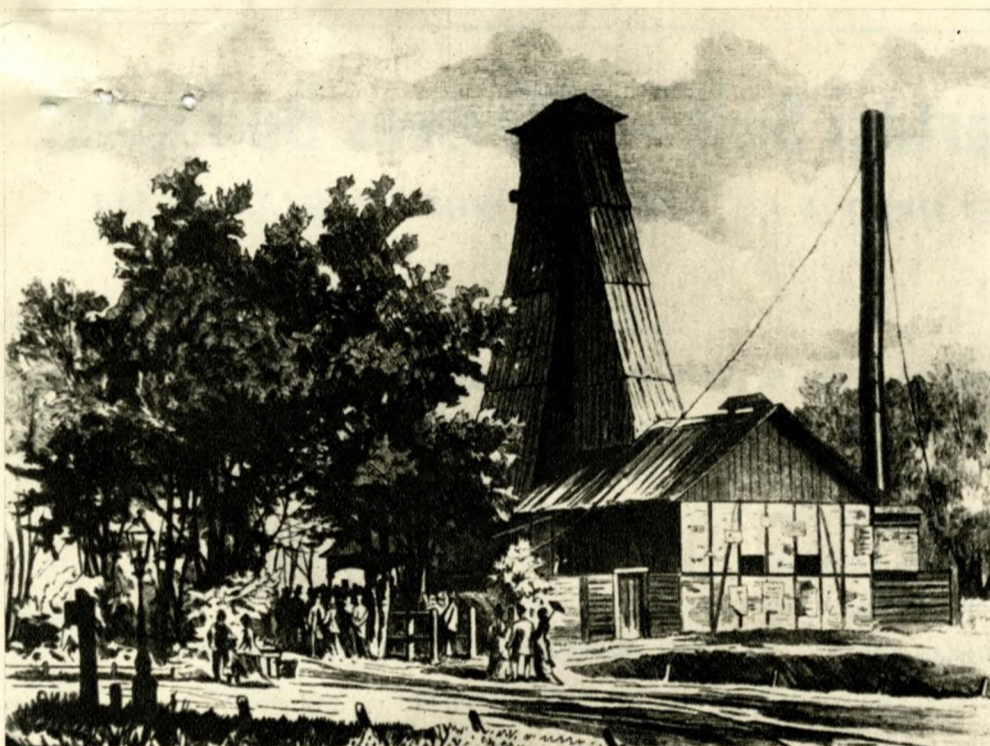
Zsigmondy a szakszerű artézikut-fúrás meghonosításával nagy szolgálatot tett a közegészségügynek is. Budapesti kútjainak sikere után az Alföld igen rossz vízellátását akarta megjavítani, az addig ásott kutak egészségtelen vize helyett fúrt kútjaival feltárta az altalaj mélyebben fekvő rétegeinek egészséges artézi ivóvizét.

Tevékenysége a közélet széles területére is kiterjedt. Abban a korszakban élt, amikor a nemzet a gyarmati sorsból való felemelke-

41

1973 SEP
BUDAPEST

920

Emléktábla az 1. sz. artézi kútnál

Zsigmond Vilmos városligeti mélyfúrásának fúrótelepe (a mostani Hősök terén)

harcokban is. Tevékenységéért a világosi fegyverletétel után Olmützben töltendő várfogságra ítélték, ahonnan kegyelem folytán 1850-ben szabadult.

Modell Berend Iván alakjához

Eleinte az Esztergom vidéki szénmedencében dolgozott, majd 1860-ban Budapestre költözött és bányaugynöki irodát nyitott. Tevékenysége az egész országra kiterjedt; közismert, keresett szakértővé vált. Márkán bányamérnöki alakja — Jókai Mór barátsága révén — bevonult a magyar irodalomba is, mint a technikai, gazdasági haladás és az igazságos társadalmi átalakulás útkeresője: ő ihlette Jókait a „Fekete gyémántok” regényhőseinek, Berend Iván alakjának megformálására.

Budapest fürdőváros műszaki alapozása

Zsigmond Vilmos működési köre mindinkább tágult, és a szénbányászattól fokozatosan távolodó, fő tevékenysége a vízfúrás irányult. Ezzel elkezdődött élete legtermékenyebb szakasza: a magyar artézikut-fúrás és hévízfeltárás hőskora. A sok munka azonban megrongálta egészségét: 1888. december 21-én elhunyt. A bányászok küldöttsége kísérte utolsó útjára, a Kerepesi temetőbe. A főváros főpolgármestere az 1889. január 2-án tartott közgyűlésen jelentette be képviselő testületi tagjának elhunytát: „A megboldogult egyike volt közéletünk kitűnőségeinek. Mint bányamérnök elsőrendű szaktekintélynek örvendett, s nevéhez sok nevezetes alkotás fűződik. Mint országgyűlési képviselő kiváló munkásságot fejtett ki... élén-

ken részt vett a főváros ügyeinek intézésében.”

Méltán tekinthetjük Zsigmondyt a modern értelemben vett „Budapest fürdőváros” műszaki megalapozójának is. Ezen túl elindította a megvalósulás felé a napjainkban kiteljesedő hőenergia és öntözési szolgáltatást. Mint a Magyar Tudományos Akadémia tagja, Selmecbánya országgyűlési képviselője és a képviselőház pénzügyi bizottságának elnöke, mindent elkövetett a hazai bányászat és geológia ügyének előbbrevitele érdekében. Sürgette és sikerült is kiharcolnia az elaggott bányászok nyugdíjának a rendezését: „... saját érdekünk ezt sürgősen követelni, mert jó munkásnépre csak akkor tehetünk szert, ha a munkást nem tesszük ki annak, hogy öreg napjaira családjával együtt koldusbotra szoruljon”.

Elsősorban az élet gyakorlati kérdéseivel foglalkozott, ezeknek a megoldásánál azonban mindig a tudomány-nyújtotta biztos alapon állott. Mint közéleti ember sokat tett a magyar tudomány fejlesztéséért is. A bányászati és a mérnöki munka szempontjából fontos földtani tudományok oktatása érdekében a Budapesti Tudományegyetemen az őslénytani tanszék, a Műszaki Egyetemen pedig a földtani tanszék felállítását sürgette. Nagy szerepe volt az 1869-ben megalapított Állami Földtani Intézet létrehozásában.

A tudományos-műszaki életben szerzett hírnevét bizonyítja, hogy a Nemzetközi Orvosi Hidrológiai Társaság (International Society of Medical Hydrology) 1929-ben Budapesten tartott világkongresszusán a nagytekintélyű nemzetközi társaság angol elnöke, R. Fortescue Fox javasolta Zsigmond városligeti szobrának ünnepélyes megkoszorúzását. Itthon alig tudták, hogy szobra van... S csak 1968-ban neveztek el róla egy jelentéktelen kis utcát, Budán — nem is a Városligetben, illetve környékén, ahol legnagyobb alkotása van...

Dr. Csiky Gábor

dés vágyában évszázados elmaradást igyekezett behozni. Ez a törekvés harcos férfiakat, igaz hazafiakat kívánt. Ilyennek bizonyult Zsigmond Vilmos is.

Vessünk egy pillantást életére. 1821-ben született Pozsonyban. Gyermekkorát, ifjúságát áthatotta a reformországgyűlések haladó szelleme. A selmecbányai Bányászati Akadémia elvégzése után a bánsági Resicabányára került, az ország egyik szén- és vasipari központjába. Itt érte a 48-as forradalom. A szabadságharcban a fegyvergyártás, az ágyúöntés egyik kezdeményezője és irányítója lett, majd részt vett az önvédelmi